

ВАЗОРАТИ МАОРИФИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН

НИЗОМНОМА

оид ба низоми кредитии таҳсилот дар муассисаҳои
таҳсилоти олии касбии Ҷумҳурии Тоҷикистон (дар
таҳрири нав)

НИЗОМНОМА

оид ба низоми кредитии таҳсилот дар муассисаҳои таҳсилоти олии касбии Ҷумҳурии Тоҷикистон (дар таҳрири нав)

1. Қоидаҳои умумӣ

1. Низомномаи мазкур мақсад, принцип, вазифа ва тартиби татбиқи низоми кредитиро дар муассисаҳои таҳсилоти олии касбии Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян мекунад.

2. Низоми кредитии таҳсилот дар муассисаҳои таҳсилоти олии касбии Ҷумҳурии Тоҷикистон бо мақсади таъмини болоравии сифати таълим, сафарбарнамоии донишҷӯён барои идомаи таҳсил дар муассисаҳои таҳсилоти олии касбии кишварҳои дигар, воридшавии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба фазои ягонаи таҳсилоти ҷаҳон ва татбиқи эълумияи Болония амалӣ карда мешавад.

3. Низоми кредитии таҳсилот дар муассисаҳои таҳсилоти олии касбии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар асоси Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи маориф», Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи таҳсилоти олии касбӣ ва таҳсилоти касбии баъд аз муассисаи олии таълимӣ» ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқии соҳаи маорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон амалӣ мегардад.

2. Мафҳумҳои асосӣ

4. Мафҳумҳои асосие, ки дар Низомномаи мазкур истифода мешаванд:

Тақвими академӣ (Academic Calendar) - ҳуҷҷатест, ки дар он санаҳои гузаронидани дарсҳо ва корҳои санҷишӣ дар давоми соли таҳсил бо нишондоди рӯзҳои истироҳат ва идҳо дарҷ меёбанд.

Давраи академӣ (Term) - давраи таҳсилест, ки аз тарафи мактаби олии муайян гардида, вобаста ба он маҷмӯи ҳуҷҷатҳои меъёрӣ-ҳуқуқӣ таҳия карда мешаванд. Миқдори ҳафтаҳои таълимӣ вобаста аз таҷрибаи ҷаҳонии гирифтани таълимоти олии метавонад 16-18 ҳафтаро дарбар гирад.

Аппеллятсия - амалест (маросимест), ки бо мақсади муайян намудан ва ислоҳи баҳогузориҳои ғайриобъективона ба дараҷаи донишандӯзии донишҷӯён гузаронида мешавад.

Барномаи кори фан барои донишҷӯён (Syllabus) - ҳуҷҷати асосии таълимию методие мебошад, ки дар он таснифоти фанни омӯхташаванда, мақсад, вазифаҳо ва мазмуни мухтасари фан, мавзӯ ва давомнокии ҳар як дарс, намунаи супоришҳо барои кори мустақилонаи донишҷӯён, рӯз ва вақти машварат, телефон ва суроғи электронии омӯзгор, талаботи омӯзгор, меъёри баҳогузорӣ, қадвали санҷишҳои марҳилавӣ ва номгӯи адабиёти хатмию иловагии истифодашаванда дарҷ меёбанд.

Системаи холию рейтингӣ - низоми ба марҳила чамъ овардани ҳолҳо аз тарафи донишҷӯён ва дар ин асос ба имтиҳони ниҳойи рухсат гирифтани ӯ. Миқдори ҳолҳо дар кишварҳои гуногун мухталифанд.

Мақсад аз он ифодаи ададии дараҷаи азхудкунии фан ва баҳогузорӣ ба донишандӯзию дастовардҳои донишчӯён мебошад.

Фанҳои ҳатмӣ - гурӯҳи фанҳои мебошанд, ки омӯзиши онҳо дар асоси талаботи Стандарти давлатӣ ва нақшаи таълимӣ ҳатмист.

Фанҳои интихобӣ (элективӣ) - гурӯҳи фанҳои мебошанд, ки барои ихтисоси мазкур дар асоси алтернативӣ вобаста аз хоҳиши донишчӯён ва дархости корфармоёнда интихоб карда мешаванд.

Санҷиши марҳилавии донишандӯзӣ - санҷиши даврии дараҷаи донишандӯзии донишчӯён аз рӯи фанҳои таълимие, ки дар нақшаи инфиродии донишчӯён акс ёфтааст ва аз ҷониби омӯзгор мувофиқи қадвали академии тасдиқгардида, гузаронида мешавад.

Кори мустакилонаи донишчӯён - амали донишчӯён дар ҷодаи азхуд намудани мавзӯҳои алоҳидаест, ки барои омӯзиши мустакилона пешбинӣ шуда, бо адабиёти таълимии методӣ ва дастурҳо таъмин гардида, дар шакли тест, реферат, супориши инфиродӣ ва ҳисобот аз тарафи омӯзгор баҳогузорӣ карда мешавад.

1 кредит-соат - воҳиди ифодакунандаи сарфи меҳнат ва вақти донишчӯён, ки дар ҷаҳорҷӯбаи он донишчӯён ва омӯзгор 50 дақиқа дар як ҳафта ва дар давоми давраи академӣ - 16-18 ҳафта фарогири машғулиятҳои фаъл ва 100 дақиқа барои кори мустакилонаи донишчӯ муайян шудааст.

Таҷрибаомӯзиҳои таълимӣ, технологӣ, истеҳсолӣ, омӯзгорӣ ва касбӣ бевосита дар давоми семестр дар раванди ҷараёни таълими бефосила гузаронида мешаванд. Бо ин мақсад дар қадвали дарс ҳафтае як рӯз барои иҷрои корҳои семестрӣ ва таҷрибаомӯзӣ ҷудо мегардад.

Триместр (Семестри иловагии дарсомӯзӣ ва имтиҳонсупорӣ) дар 1 давра, яъне пас аз ҳатми семестри тобистона дар давраи таътили тобистона сурат мегирад, ки ба он донишчӯёне, ки аз фанҳои таълимӣ қарздор мондаанд, роҳ дода мешаванд. Машғулиятҳо дар ҳамбастагии нимсолаҳои ҷуфт ва тоқ гузаронида мешаванд.

3. Банақшагирӣ ва ташкили раванди таълим

5. Таълим бо истифодаи низоми кредитӣ тибқи барномаю нақшаҳои таълимӣ, ки аз тарафи Вазорати маорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон тасдиқ шудааст, сурат мегирад.

6. Барои татбиқи низоми кредитӣ дар муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ оид ба ҳар як самт (ихтисос) шаклҳои зерини нақшаҳои таълим таҳия ва истифода мешавад:

-нақшаи таълими намунавӣ доир ба ихтисос - аз ҷониби Вазорати маориф тасдиқ шуда, барои муайян намудани мазмун ва ҳаҷми сарбории таълимии донишчӯён хизмат мекунад;

-нақшаи таълими фардӣ - аз тарафи ҳар як донишчӯ бо маслиҳати мушовири академӣ (эдвайзер) таҳия шуда, маҳрук(траектория)-и таҳсилоти ўро муайян мекунад;

-нақшаи кории таълим доир ба ҳар як ихтисос - дар асоси нақшаҳои таълимӣ-намунавӣ ва фардӣ таҳия шуда, барои тартиб додани чадвали ҳарсолаи чараёни таълим, ҳисоб кардани меҳнатталабии сарбории таълимии омӯзгорон ва донишҷӯён истифода бурда мешавад.

7. Меҳнатталабии фаъолияти таълимӣ дар ҳама гуна нақшаҳои таълим бо кредит-соатҳо андоза карда мешавад.

8. Меҳнатталабии азхудкунии як воҳиди санҷишӣ (кредит) дар барномаҳои зинаҳои алоҳидаи таҳсилоти олии касбӣ ва пас аз муассисаи олии таълимӣ дар ҳаҷм ва таносуби зайл муқаррар мешавад:

-«бакалаврият» - на камтар аз 24 соати академӣ (8 соати дарси аудиторӣ, 8 соати кори мустақилона бо роҳбарии омӯзгор ва 8 соати кори мустақилонаи бевоситаи донишҷӯ);

-«магистратура»- на камтар аз 32 соати академӣ (аз ҷумла 8 соат дарси аудиторӣ, 8 соат кори мустақилона бо роҳбарии омӯзгор ва 16 соат кори мустақилонаи бевоситаи магистр);

-«докторантура»- на камтар аз 40 соати академӣ (аз ҷумла 8 соат дарси аудиторӣ, 8 соат кори мустақилона бо роҳбарии омӯзгор ва 24 соат кори мустақилонаи бевоситаи докторант);

9. Нақшаи кории таълим доир ба ихтисос аз тарафи комиссияи таълимӣ-методии факултет таҳия шуда, онро муовини ректор оид ба корҳои таълим тасдиқ мекунад.

10. Нақшаи таълимии бакалаврият иборат аст аз:

- а). фанҳои гуманитарӣ;
- б). фанҳои табиатшиносию риёзӣ;
- в). Фанҳои умумикасбӣ
- г). фанҳои таҳассусӣ.

Дар навбати худ ҳар як гурӯҳи фанҳои дар нақшаи таълим дарҷёфта ба чунин зергурӯҳҳо ҷудо мешаванд:

а). фанҳое, ки омӯзиши онҳо бо пайдарпайии муайян ҳатмианд;

б). фанҳое, ки бояд ҳатман омӯхта шаванд, вале риояи қатъии пайдарпаии омӯзиши онҳо ҳатмӣ нест;

а). фанҳое, ки аз тарафи донишҷӯ интихоб мешаванд.

Нақшаи таълимии магистратура иборат аст аз:

а). фанҳо базавии самти тайёр кардани магистрҳо;

б). фанҳои таҳассусӣ;

в). кори илмию тадқиқотӣ ва илмию омӯзгории магистрант;

г). аттестатсияи ҷамъбастии давлатии магистрант.

Таносуби меҳнатталабии фанҳои ҳатмӣ ва интихобиро дар нақшаи таълим Шӯрои олимони муассисаи таҳсилоти олии касбӣ дар мувофиқа бо Вазорати маорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян мекунад. Ҳиссаи фанҳои интихобӣ дар нақшаи таълим бояд на камтар аз 25% ва на зиёдтар аз 50%-ро ташкил диҳад.

11. Нақшаи таълими фардӣ донишҷӯ дар шакли муқаррарнамудаи муассисаи таҳсилоти олии касбӣ, барои ҳар як соли таҳсил шахсан аз тарафи донишҷӯ бо маслиҳати мушовири академӣ (эдвайзер) тартиб дода мешавад. Ин нақша аз тарафи декани факултет тасдиқ шуда,

нусхаҳои он дар деканат (маркази бақайдгирӣ), қисми таълим ва дар дасти донишҷӯ нигоҳ дошта мешавад. Дар мавриди таҳияи нақшаи таълими фардӣ муассисаи таҳсилоти олии касбӣ ӯҳдадор аст номгӯи фанҳо ва устодонро, ки аз ин фанҳо дарс медиҳанд, бо нишондоди вазифа, дараҷа ва унвони илмӣ онҳо барои интихоби донишҷӯ пешкаш намояд.

Барои бомуваффақият дар мӯҳлати муқарраршуда (на камтар аз 4 сол) хатм намудани барномаи «бакалавриат»-и муассисаи таҳсилоти олии касбӣ шумораи воҳидҳои санҷишӣ дар нақшаи таълими фардӣ дар як соли таҳсил бояд на камтар аз 64 кредитро ташкил диҳад, яъне ҳар як семестр донишҷӯ ба ҳисоби миёна бояд 34 - 36 кредитро (аз он ҷумла 100% фанҳои ҳатмиро) аз худ кунад.

12. Сарбории таълимии омӯзгор дар асоси нақшаи кори таълими амикгардидаи ихтисос, ки бо назардошти натиҷаи таҳлил ва баҳисобгирии нақшаҳои фардӣ таълими донишҷӯён таҳия шудааст, ҳисоб карда мешавад. Сарбории солони омӯзгор (1 ставка) бо қарори Шӯрои олимони муассисаи таҳсилоти олии касбӣ новобаста ба дараҷаю унвони илмӣ, на камтар аз 34 кредит (544 соати академӣ) муқаррар карда мешавад.

Аз ин миқдор 17 кредит барои дарсҳои аудиторӣ ва 17 кредит барои гузаронидани кори мустақилонаи донишҷӯён бо роҳбарии омӯзгор ба нақша гирифта мешавад.

13. Тақсимои кори беруназсинфӣ вобаста ба меҳнатталабии фанҳои алоҳида ба ваколати қисми таълим, деканатҳо ва кафедраҳо дохил мешавад.

14. Муассисаи таҳсилоти олии касбӣ барои бо маводи методӣ пурра таъмин намудани чараёни таълим ҷавобгӯ аст. Барои ҳар як ихтисос дар факултет бояд маводҳои методии зерин омода карда шаванд:

-барномаҳои намунавии таълим аз тамоми фанҳои омӯхташаванда (мувофиқи нақшаи кори таълим);

-барномаҳои кори мушаххаси фан (SYLLABUS);

-мавод барои кори синфӣ (аудиторӣ) аз ҳар як фанни омӯхташаванда: матни лексияҳо, нақшаҳои дарсҳои семинарӣ, амалӣ ва лабораторӣ;

-басти аёниятҳо ва маводҳои ёрирасон (маводҳои тақсимшаванда) барои гузаронидани дарсҳои аудиторӣ;

-мавод барои кори мустақилонаи донишҷӯён бо роҳбарии омӯзгор: басти матни вазифаҳои хонагӣ, саволҳо ва тестҳо, намунаи рефератҳо, корҳои курсӣ ва дипломӣ, китобҳои дарсӣ ва дастурҳои таълимӣ дар намуди чопӣ ва электронӣ;

-мавод барои гузаронидани таҷрибаомӯзӣ: нақша ва барномаҳои таҷрибаомӯзии таълимӣ ва истеҳсоли, шаклҳои ҳуҷҷатҳои ҳисоботӣ ва ғайра.

15. Муассисаи таҳсилоти олии касбӣ дар доираи низоми ғайрихаттӣ амал намуда, чараёни таълимро ҷунон ташкил мекунад, ки ба ҳар як донишҷӯ барои аз худ намудани тамоми фанҳои дар нақшаи таълим

дарҷефта, соҳибкасб гардидани ӯ мувофиқи талаботи қонунҳои амалкунанда, стандартҳои давлатии таҳсилот ва дигар ҳуҷҷатҳои меъёрии ҳуқуқӣ шароити мусоид фароҳам оварда мешавад.

16. Ҷараёни таълим дар шаклҳои зайл сурат мегирад:

а) дарсҳои аудиторӣ:

-лексияҳо;

-дарсҳои амалӣ (семинарҳо, коллоквиумҳо);

-корҳои лабораторӣ.

б) дарсҳои беруназсинфӣ:

-мусоҳибаҳо (консултатсияҳо)-и фардӣ;

-кори мустақилона бо роҳбарии омӯзгор;

-ташқил ва гузаронидани конференсияҳо ва ғайра.

в) назорати сатҳи донишандӯзии донишҷӯён:

-тафтиши иҷроии корҳои санҷишӣ;

-гузаронидани аттестатсияҳои фосилавӣ;

-гузаронидани санҷишҳои тестӣ (дар шакли хаттӣ ё компютерӣ) аз

бобҳои алоҳидаи фанҳои омӯхташаванда;

-ҳимояи корҳои курсӣ ва ғайра.

г) аттестатсияи ҷорӣ:

-имтиҳони тестии ҷамъбасти аз фанҳои алоҳида;

-ҳимояи кори курсӣ;

д) аттестатсияи ниҳонии давлатӣ:

-ҳимояи кори дипломӣ;

-имтиҳонҳои давлатӣ аз фанҳои тахассусӣ.

17. Муассисаи таҳсилоти олии касбӣ ӯҳдадор аст, ки ҳамаи довталабон ва донишҷӯёнро бо қоидаҳои ташкили ҷараёни таълим шинос намояд.

18. Ахбор оид ба қоидаҳои ташкили ҷараёни таълим дар шакли ҷопӣ дар тахтаи эълонҳои комиссияи қабул ва инчунин дар сайти муассисаи таҳсилоти олии касбӣ ҷой дода мешавад.

19. Маркази бақайдгиранда бақайдгирии донишҷӯёнро барои омӯзиши фанҳо дар соли таҳсили оянда ташқил мекунад.

20. Донишҷӯёни курси аввал то оғози дарсҳо (25-28 август) аз деканати факултет (аз эдвайзер) варианти барои курсҳои аввал омодашудаи нақшаи таълими фардии намунавиро гирифта, дар он (пас аз маслиҳати эдвайзер) то 10 сентябри соли таҳсили ҷорӣ метавонад то 10% тағйироту иловаҳо ворид намоянд. Пас аз гузаштани ин мӯҳлат ворид намудани тағйироту иловаҳо дар нақшаи таълими фардӣ дар давоми соли таҳсил қатъиян манъ аст.

21. Донишҷӯёни курсҳои болоӣ (2-4) нақшаи таълими фардии худро барои соли таҳсили оянда (дар шакли муқарраршуда, дар ҳолати зарурӣ, пас аз маслиҳати эдвайзер) тартиб дода, имзо мегузоранд ва санаи онро гузошта, аз 20 июн то 1 июл ба деканати факултет месупоранд. Онҳо метавонанд то 25 августи соли таҳсили ҳисоботӣ ба нақшаи таълими фардии худ тағйирот (дар ҳаҷми то 10% миқдори умумии кредитҳо)

ворид намоянд. Дар ин маврид донишчӯ бо дархости хатгӣ (дар шакли муқарраршуда) ба декани факултет муроҷиат мекунад.

22. Барои ҳар як фан деканати факултет дар асоси қарори Шӯрои илмӣ-методи муассисаи таҳсилоти олии касбӣ шумораи зарурии ҳадди ақали донишчӯёнро барои кушодани фан ва барои ҳар як омӯзгор шумораи ҳадди аксари донишчӯёнро дар гурӯҳ муқаррар менамояд.

23. Дар ҳолате, ки барои омӯзиши ин ё он фан то 1 июл шумораи аз ҳадди ақали муқарраршуда миқдори камтари донишчӯён номнавис мешаванд, ин фан ба нақшаи кории таълим ворид карда намешавад. Деканат дар ин бора барои огоҳ намудани донишчӯён эълон медиҳад ва ба қисми таълим ба таври хатгӣ ахбор пешниҳод менамояд. Донишчӯёне, ки барои омӯзиши ин фан худро номнавис кардаанд, бояд то 25 август ба деканат оид ба ворид намудани тағйирот дар нақшаи таълими фардӣ дархост диҳанд.

24. Дар мавриде, ки ба дарси ин ё он омӯзгор шумораи аз ҳадди аксари муқарраршуда миқдори зиёди донишчӯён номнавис шудаанд, деканат барои омӯзиши ин фан гурӯҳи дуумро таъсис медиҳад ва ба ин гурӯҳ омӯзгори таҷрибаноки баландтаҳассусро таъин мекунад. Дар ин ҳолат донишчӯён мувофиқи сана ва навбати номнависшавӣ ба гурӯҳҳо тақсим карда мешаванд.

25. Дар ҳолате, ки донишчӯ мувофиқи фармон ба курси дигар (болоӣ) гузаронида шудааст, вале дар мӯҳлати муқарраршуда нақшаи таълими фардии худро ба деканат насупоридааст, деканат ҳуқуқ дорад, ки барои таълими ӯ нақшаи намунавии таълимиро ҳамчун асос истифода барад.

26. Дар натиҷаи таҳлили нақшаҳои таълими фардӣ деканат нақшаҳои таълими кории амиқгардонидашударо таҳия намуда, ҷадвали дарсиро барои соли таҳсили нав (то 28 август) тартиб медиҳад.

27. Муассисаи таҳсилоти олии касбӣ чараёни таълимиро бо тамоми воситаҳои зарурӣ (биноҳо, дарсхонаҳо, таҷҳизоти таълимӣ, маводи харҷшаванда, объектҳои таҷрибаомӯзӣ) бояд таъмин намояд.

28. Дигар намудҳои фаъолияти муассисаи таҳсилоти олии касбӣ, ки ба ташкили чараёни таълим вобаста нестанд (қабули донишчӯён, ёрии тиббӣ ва ғайра) дар асоси санадҳои меъёрии ҳуқуқии соҳаи маориф амалӣ мегарданд.

4. Низоми назорат ва баҳодиҳӣ ба сатҳи азхудкунии фанҳо

29. Назорати азхудкунии ҳар як фан аз ҷониби донишчӯ дар доираи системаи ҳолдиҳӣ-рейтингӣ (СХР) амалӣ мегардад.

30. Шӯрои илмӣ-методи муассисаи таҳсилоти олии касбӣ нақшаи умумии СХР-ро таҳия менамояд, факултет ва кафедраҳо бошанд, нақшаҳо ва низомномаҳои амиқи баҳодиҳии рейтингиро барои фанҳои алоҳида (вобаста ба меҳнатталабии омӯзиши онҳо ва барои ҳар як марҳилаи санҷишҳои ҷорӣ ва фосилавӣ) тартиб медиҳанд.

31. Аз рӯи натиҷаи аттестатсияи ҷорӣ ба донишҷӯ аз ҳар як фан мувофиқи низоми ҳолдиҳие, ки дар муассисаи таҳсилоти олии касбӣ қабул шудааст, бо назардошти сифати дониш ва малакаи ӯ баҳои тафриқавӣ гузошта мешавад.

32. Барои такроран аз аттестатсияи ҷорӣ ва фосилавӣ гузаштани донишҷӯ дар сурате, ки ӯ баҳои ғайриқаноатбахш гирифтааст (ғайр аз ҳолатҳое, ки бо сабаби беморӣ ба аттестатсия ҳозир нашудааст), роҳ дода намешавад.

33. Дар асоси ҷамъбасти натиҷаҳои санҷишҳои ҷорӣ ва фосилавӣ маркази бақайдгиранда рейтингии академии донишҷӯёнро муайян мекунад. Рейтингии баланд ба донишҷӯ имконият медиҳад, ки имтиёзҳои аз тарафи муассисаи таҳсилоти олии касбӣ муқарраршударо соҳиб гардад.

34. Ҳар як донишҷӯ метавонад дар деканат ё маркази бақайдгиранда оид ба рейтингии академии худ маълумоти муфассал ва асоснок гирад.

35. Агар донишҷӯ дар давоми семестр на камтар аз 80%-и кредитҳоро соҳиб шуда, дар баробари ин 100% фанҳои ҳатмии барои ин семестр муқарраршударо аз худ кунад, ӯ имконияти дар семестри оянда давом додани таҳсилро пайдо мекунад.

36. Дар сурате, ки донишҷӯ дар давоми семестр на камтар аз 80%-и кредитҳоро соҳиб мешавад, вале 100% фанҳои ҳатмии барои ин семестр муқарраршударо аз худ намекунад, масъалаи давом додани таҳсили ӯ дар семестри оянда, дар комиссия (экспертӣ)-и назди қисми таълим ҳал карда мешавад.

37. Агар донишҷӯ дар давоми семестр камтар аз 80%-и кредитҳоро аз худ кунад, масъалаи такроран дар курсаш мондани ӯ дар комиссия (экспертӣ)-и назди қисми таълим ҳал карда мешавад.

38. Донишҷӯ метавонад бо хоҳиши худ ва розигии декани факултет ба курси пештарааш барқарор шуда, он миқдори кредитҳои заруриро, ки мувофиқи нақшаи таълими фардӣ гирифта натавонистааст, аз нав аз худ кунад (аз ҷумла 100% кредит аз фанҳои ҳатмиро).

39. Дар ҳолате, ки қисми зиёди донишҷӯён аз ин ё он фан қарздор мешаванд (на камтар аз ҳадди ақале, ки аз тарафи муассисаи таҳсилоти олии касбӣ барои кушодани фан муқаррар шудааст-8 нафар), деканат метавонад бо хоҳиши донишҷӯён ва розигии омӯзгор семестри 3-юм (семестри тобистона) ташкил намояд. Дар ин сурат донишҷӯён (новобаста аз шакли таҳсили ройгон ва ғайриройгон) пас аз пардохти маблағе, ки мувофиқи сметаи хароҷоти муассисаи таҳсилоти олии касбӣ барои таълими 1 кредит муқаррар шудааст, аз нав ин фанро омӯхта санҷиши ҷорӣ, фосилавӣ ва имтиҳони ҷамъбасти месупоранд.

40. Бо иштироки омӯзгор аз ҳар як фан санҷишҳои ҷорӣ ва фосилавӣ қабул карда мешавад. Имтиҳони ҷамъбасти бошад, бо иштироки омӯзгор аз тарафи комиссияе, ки кафедра таъсис додааст, қабул мегардад. Имтиҳони ҷамъбасти ҳамаи мавзӯҳои фанро дарбар мегирад.

41.Тамоми санчишҳои ҷорӣ, фосилавӣ ва имтиҳони ҷамъбасти ба тарзи хаттӣ ва ё тибқи компютер қабул карда шуда, натиҷаҳои он дар маркази бақайдгирӣ, деканат ва қисми таълим нигоҳ дошта мешаванд.

42.Баҳои ҷамъбасти ҷузъҳои зеринро дарбар мегирад:

- санчишҳои рейтингии фосилавӣ-50%;
- имтиҳони ҷамъбасти -50%;

43.Баҳои ҷамъбасти бо формулаи зерин ҳисоб карда мешавад:

$$B_{\text{ч}} = \left[\frac{(C\Phi_1 + C\Phi_2)}{2} \right] \cdot 0,5 + Ич \cdot 0,5$$

дар ин ҷо:

$C\Phi_1$ - эквиваленти ададии баҳои санчиши фосилавии якум;

$C\Phi_2$ - эквиваленти ададии баҳои санчиши фосилавии дуум;

Ич – эквиваленти ададии баҳои имтиҳони ҷамъбасти.

44.Ифодаи ҳуруфии баҳои имтиҳонӣ ва эквиваленти ададии он аз рӯи ҳолҳои дар асоси вазни қиёсии ҷавобҳои дуруст бадастovarдаи донишҷӯ, ки бо фоиз ифода меёбанд, муайян карда мешавад (Ҷадвали 1).

Ҷадвали 1.

Ифодаи ҳуруфӣ ва ададии баҳои имтиҳонӣ

Баҳо (ҳуруфӣ)	Ифодаи ададии баҳо	Ҷоизи ҷавобҳои дуруст %	Ифодаи анъанавии баҳо
A	4,0	95-100	Аъло
A-	3,67	90-94	
B+	3,33	85-89	Хуб
B	3,0	80-84	
B-	2,67	75-79	
C+	2,33	75-74	Қаноатбахш
C	2,0	65-69	
C-	1,67	60-64	
D	1,33	55-59	
D-	1,0	50-54	
F	0	0-49	Ғайриқаноатбахш

45.Дар асоси ифодаи ададии баҳоҳои аз фанҳои алоҳида гирифтаи донишҷӯ, пас аз анҷоми ҳар як семестр баҳои умумии миёнаи $\bar{y}$ (GPA), бо истифодаи услуби миёнаи арифметикии баркашида, ҳисоб карда мешавад (Ҷадвали 2).

Ҷадвали 2.

Тарзи ҳисоби ифодаи ададии баҳои миёнаи (GPA)-и донишҷӯ дар семестр

р/т	Номгӯи фанҳо	Миқдори кредитҳо	Баҳои донишҷӯ (хуруфӣ)	Ифодаи ададии баҳо	Ҳоли умумӣ	Ифодаи ададии баҳои миёна (GPA)
1	Фалсафа	3	В	3	9	
2	Математика	3	С	2	6	
3	Информатика	3	В	3	9	
4	Таърихи халқи тоҷик	3	А	4	12	
5	Забони тоҷикӣ	3	В	4	12	
6	Забони русӣ	3	В	3	9	
7	Забони хориҷӣ	3	С-	1,67	5,01	
	Ҷамъи кредитҳо ва ҳолҳо	21		21	62,01	2,95

46. Барои аз курс ба курс гузаронидани донишҷӯён ва ҳатми муассисаи таҳсилоти олии касбӣ ҳадди ақали ҳоли миёна (GPA) муайян карда мешавад, ки донишҷӯ дар давоми таҳсил набояд аз он камтарро соҳиб шавад. Ҳадди ақали баҳои миёна (GPA) вобаста аз мақом ва рейтингҳои муассисаи таҳсилоти олии касбӣ аз ҷониби Шӯрои олимони муқаррар ва тасдиқ карда мешавад ва он метавонад вобаста ба соли таҳсил тафриқавӣ бошад. Донишҷӯёне, ки ҳадди ақали ҳоли миёнаи (GPA)-и онҳо дар ҷамъбасти соли таҳсил аз ҳадди ақали муқаррашуда кам аст, новобаста аз шакли маблағгузори муассисаи таҳсилоти олии касбӣ (ройгон ва ё ғайриройгон) бо пардохти маблағ барои ҳар як кредит фанҳоеро, ки аз онҳо ҳолҳои кофӣ ба даст наовардаанд, такроран меомӯзанд ва имтиҳон месупоранд. Барои ин қабил донишҷӯён дар нақшаи таълими фардии соли таҳсили оянда ворид намудани фанҳо дар ҳаҷми на зиёда аз 80% кредитҳои солони иҷозат дода мешавад.

47. Донишҷӯёне, ки аз ин ё он фан баҳои F (ғайриқаноатбахш) мегиранд (дар сурате, ки шумораи онҳо аз 2 фанни ҳатмӣ зиёд набояд), бо пардохти маблағ барои ҳар як кредит дар соли таҳсили оянда ё семестри тобистона (агар ба ин фан шумораи ҳадди ақали донишҷӯён, яъне на камтар аз 8 нафар номнавис шаванд) ин фанҳоро такроран омӯхта, имтиҳон месупоранд (агар ин фанҳо ба ҷумлаи фанҳои ҳатмӣ дохил шаванд). Агар ин фанҳо ба ҷумлаи фанҳои интихобӣ дохил шаванд, донишҷӯ бо хоҳиши худ (бо маслиҳати эдвайзер) онҳоро метавонад иваз намояд.

48. Донишҷӯе, ки аз 3 фанни ҳатмӣ ва аз он зиёд баҳои F мегирад, аз муассисаи таҳсилоти олии касбӣ хориҷ мешавад.

49. Донишҷӯёне, ки дар давоми мӯҳлати муқараршудаи таҳсил дар зинаи бакалаврият (4 сол) на камтар аз 240 кредити омӯзиши назариявӣ (бо дарназардошти таҷрибаомӯзии таълимӣ ва истехсоли бошад на камтар аз 256 кредит)-ро бо муваффақият аз худ мекунанд, ба имтиҳонҳои давлатӣ ва ҳимояи рисолаи дипломӣ роҳ дода мешаванд.

Дар зинаи «магистратура» бошад, толибилме, ки дар давоми мӯҳлати муқарраршудаи таҳсил (на камтар аз 2 сол) 80 кредити омӯзиши назариявиро азхуд мекунад, ба ҳимояи рисолаи магистрӣ роҳ дода мешавад.

5. Ташкили кори мустақилонаи донишчӯ бо роҳбарии омӯзгор (КМРУ)

50.Кори мустақилонаи донишчӯёне, ки тибқи низоми кредитӣ таълим мегиранд, аз 2/3 ҳиссаи меҳнатталабии омӯзиши ҳар як фанро ташкил медиҳад. Аз ин миқдор 50% вақт барои кори мустақилонаи донишчӯ бо роҳбарии устод ҷудо карда мешавад.

51.КМРО бо мақсади омӯзиши иловагии маводи таълимӣ аз фанҳои алоҳида, қабули санчишҳои ҷорӣ, гузаронидани мусоҳибаҳо бо донишчӯёне, ки аз фанҳои алоҳида рейтингҳои фосилавии паст доранд, ташкил карда мешавад.

52.Ҳалли масъалаи дар ҷадвали дарсӣ дарҷ ёфтагони КМРУ ва ба сарбории устодон аз фанҳои алоҳида пурра ё қисман дохил намудани соатҳо барои ин амал ҷудошуда ба ихтиёри муассисаи таҳсилоти олии касбӣ гузошта шуда ба қарори Шӯрои олимони тасдиқ карда мешавад.

53.КМРУ ҷудошуда, гузаронидани мусоҳибаҳо бо донишчӯён, ташкили бозиҳои касбӣ, дискуссияҳо, тафтиши вазифаҳои хонагӣ (корҳои санчишӣ) ва корҳои курсӣ, инчунин қабули имтиҳонҳои ҷорӣ ва фосилавӣ (рейтингӣ)-ро дарбар мегирад.

54.Кори мустақилонаи донишчӯ бо роҳбарии омӯзгор барои омӯзиши ҳамаи фанҳои ҳатмӣ ва интихобӣ пешбинӣ мешавад.

55.Нақша ва тарзи гузаронидани КМРУ бо нишондоди мавзӯҳо, вазифаҳо ва миқдори соатҳо дар комплекси таълимӣ-методӣ доир ба фанҳои омӯхташаванда дарҷ меёбад.

56.Баҳогузорӣ ба натиҷаи кори мустақилонаи донишчӯ бо роҳбарии омӯзгор тибқи низоми ҳолдиҳӣ-рейтингӣ сурат мегирад.

6. Тартиби иҷро ва ҳимояи лоиҳа ва корҳои курсӣ

57.Иҷрои лоиҳа ва корҳои курсӣ дар нақшаҳои таълим аз гурӯҳи фанҳои умумикасбӣ ва тахассусӣ пешбинӣ мешавад.

58.Мавзӯҳои лоиҳа ва корҳои курсӣ бояд ба мавзӯҳои корҳои илмӣ-тадқиқотии кафедраи мувофиқ ва омӯзгорони он алоқаманд бошанд. Вале, донишчӯ метавонад, дар доираи барномаи таълимӣ, мувофиқи майлу рағбати илмии худ мавзӯи лоиҳа ва кори курсиро интихоб намояд.

59.Омодасозӣ ва ҳимояи лоиҳа ва кори курсӣ дар муддати як даври академӣ (семестр) анҷом меёбад.

60.Баҳогузорӣ ба сифати иҷро ва ҳимояи лоиҳа ва кори курсӣ аз ҷониби комиссияе, ки кафедраи мувофиқ таъсис додааст, то ҳафтаи 15-уми семестр амалӣ мегардад.

61.Ба донишчӯ аз рӯи натиҷаи лоиҳа ва кори курсӣ ба таври алоҳида баҳо гузошта шуда, ҳамчун натиҷаи як рейтинг аз фанни мазкур ҳисобида мешавад.

7. Тартиби чараёнгирии сессияи имтиҳонӣ

62.Сессияи имтиҳонӣ дар соли таҳсил 2 маротиба пас аз анҷоми даври академӣ (семестр) гузаронида мешавад. Давомнокии сессияи имтиҳонӣ 3 ҳафта ро ташкил медиҳад.

63.Мавод барои қабули имтиҳон (саволномаҳо, тестҳо) аз ҷониби лектор таҳия шуда, на дертар аз 10 рӯз пеш аз оғози сессия дар шакли чопӣ ва электронӣ ба маркази бақайдгирӣ супорида мешаванд.

64.Имтиҳонҳо танҳо ба тарзи хаттӣ (тестӣ) тибқи комиссияе, ки ҳайати он аз ҷониби ректор ва ё муовини ректор оид ба корҳои таълим тасдиқ шудааст, қабул карда мешаванд. Ба ҳайати комиссия омӯзгори кафедраи мувофиқ, ки аз фанни мазкур ба ин гурӯҳ дарс намодааст, омӯзгорони кафедраҳои дигари аз ҷиҳати мазмун наздик, намояндагони қисми таълим ва деканат ворид шуда метавонанд. Омӯзгори дарсдиҳанда дар имтиҳон ва тафтиши ҷавобҳо ба сифати нозир иштирок карда метавонад.

65.Омӯзгори дарсдиҳанда (лектор) калиди ҷавобҳои дурустро танҳо рӯзи имтиҳон ба аъзои комиссия месупорад ва дар чараёни тафтиши ҷавобҳо низ ҳамчун нозир иштирок мекунад.

66.Тестҳои имтиҳонӣ аз тамоми фанҳои омӯхташаванда бояд на камтар аз 2 қисм иборат бошанд:

-саволҳои, ки аз якҷанд ҷавоби пешниҳодшуда донишчӯ бояд дурусташро интихоб намояд;

-саволҳои, ки ҷавобҳои алтернативӣ оварда нашудаанд ва ба онҳо ҳуди донишчӯ ҷавоб мегардонад. Барои ҷавоби дуруст ба ин қабил саволҳо ҳоли нисбатан баландтар гузошта мешавад.

67.Аъзоёни комиссия варақаи ҷавоби донишчӯёнро бо калиди ҷавобҳои дуруст муқоиса намуда, натиҷаи имтиҳонро ҷамъбаст менамоянд, варақаи имтиҳониро пур карда имзо мегузоранд ва ба офиси бақайдгиранда месупоранд.

68.Мутахассиси маркази бақайдгирӣ ҳолҳои дар варақаи имтиҳонӣ дарҷёфтаре ба компютер ворид намуда, бо истифодаи формулаи дар банди 43 овардашуда баҳои ҷамъбасти донишчӯёнро аз фанҳои алоҳида муайян мекунад.

69.Дар ҳолатҳои истисноӣ, бо иҷозати муовини ректор оид ба корҳои таълим омӯзгори дарсдиҳанда (лектор) дар раванди имтиҳонгирӣ ба ҳайси аъзои баробарҳуқуқи комиссия ширкат меваразад, аз ҷумла:

-дар ҳолате, ки баҳогузори объективона ба сатҳи дониши донишчӯ илова ба санҷиши хаттӣ (тестӣ) пурсиши даҳониро тақозо мекунад (асосан аз фанҳои забон ва адабиёт);

-дар ҳолати дар кафедра пайдо нашудани дигар мутахассиси новобаста аз фанни мазкур.

70.Ворид намудани тағйирот ба холҳои дар санҷишҳои рейтингии пешазимтиҳонӣ соҳибгаштаи донишҷӯ дар давраи сессияи имтиҳонӣ қатъиян манъ аст.

71.Натиҷаҳои ҳар як сессияи имтиҳонӣ ба транскрипти донишҷӯ ворид карда мешаванд.

8. Апеллятсия

72.Апеллятсия амалест, ки бо мақсади муайян ва бартараф намудани ҳолатҳои баҳогузори гайриобъективӣ ба сатҳи дониши донишҷӯён гузаронида мешавад. Дар асоси фармони ректор ба апеллятсия сардори қисми таълим, мудири кафедраи мувофиқ ва лектор дохил мешаванд.

73.Апеллятсия дар ҳолате гузаронида мешавад, ки агар он ба ҷамъи рейтингҳо ва ҳамчун натиҷа ба баландшавии баҳои сатҳи дониши донишҷӯ таъсир расонида тавонад.

74.Апеллятсия бо ташаббуси донишҷӯ дар ҳолатҳои зерин гузаронида мешавад:

- саволҳои тестӣ ғалат баён шуда бошанд;
- саволи гузошташуда ҷавоби дақиқ надошта бошад;
- саволи гузошташуда аз доираи барномаи таълимӣ берун бошад.

75.Апеллятсия дар рӯзи ояндаи пас аз эълони натиҷаи имтиҳон дар асоси аризаи донишҷӯ гузаронида мешавад.

76.Тартиби гузаронидани апеллятсия:

Донишҷӯ рӯзи эълон шудани натиҷаи имтиҳон, бо нишондоди фан ва рақами тартибии саволе, ки бояд тибқи комиссия аз нав дида баромада шавад, ба номи сардори маркази бақайдгирӣ ариза месупорад. Сардори маркази бақайдгирӣ аризаи донишҷӯро дида баромада, бо назардошти мувофиқати он ба ҳолатҳои дар банди 73 овардашуда оид ба зарурати апеллятсия қарор қабул мекунад.

Натиҷаи апеллятсия ба варақаи апеллятсионӣ, ки мутахассиси маркази бақайдгирӣ омода намудааст, гузаронида мешавад;

Тағйир додани рейтингии пешазимтиҳонии донишҷӯ дар рафти апеллятсия манъ аст.

9. Тартиби супоридани қарзҳои академӣ

77.Қарзҳои академӣ дар натиҷаи гирифтани баҳои гайриқаноатбахш дар имтиҳони ҷамъбасти, ё аз 2 рейтингии пешазимтиҳонӣ аз ин ё он фан, инчунин дар натиҷаи ҳозир нашудан ба имтиҳон ба вучуд меоянд.

78.Донишҷӯёне, ки аз 3 фанни ҳатмӣ қарзҳои академӣ доранд, аз муассисаи таҳсилоти олии касбӣ хориҷ мешаванд.

79.Мутахассиси маркази бақайдгирӣ сабабҳои пайдоиши қарзҳои академиро таҳлил намуда, дар асоси рейтингии бадастовардаи

донишчӯёни алоҳида, номгӯи фанҳоро барои такроран супоридани имтиҳон муайян мекунад.

80. Такроран супоридани имтиҳон аз ин ё он фан пас аз сессия (бе пардохти маблағ) ба донишчӯёне иҷозат дода мешавад, ки аз санчишҳои рейтингӣ бомуваффақият гузаштаанд, вале бо сабабҳои узрнок ба имтиҳон ҳозир нашудаанд. Ба ин гурӯҳ донишчӯёне низ дохил мешаванд, ки дар дарсҳо пурра иштирок намуда, рейтинги аввалро бо баҳои баланд супоридаанд, вале бо сабаби беморӣ (бо ҳуҷҷати тиббӣ тасдиқшуда) ба рейтингӣ 2-юм ва имтиҳони ҷамъбасти ҳозир нашудаанд. Барои ин қабил донишчӯён пас аз сессия то 1 моҳ мӯҳлат муқаррар карда мешавад. Дар мавриди такроран супоридани имтиҳон шакли қабули имтиҳон ва ҳайати комиссия тағйир намеёбад.

81. Мутахассиси маркази бақайдгирӣ ҷадвали такроран супоридани имтиҳонҳоро бо нишондоди сана, вақт ва макон тартиб медиҳад ва барои тасдиқ ба сардори қисми таълим пешниҳод менамояд.

82. Ба истисноии ҳолатҳои дар банди 80 овардашуда такроран супоридани имтиҳон бе пардохти маблағи иловагӣ ва аз нав пурра омӯхтани фан ва супоридани санчишҳои рейтингӣ қатъиян манъ аст.

10. Ташкили семестри тобистона

83. Семестри тобистона бо ташаббуси донишчӯён танҳо пас аз пардохти маблағ вобаста ба миқдори фанҳо ва кредитҳое, ки онҳо аз худ кардан меҳоянд, бо мақсади азнавомӯзӣ ва супоридани қарзҳои академӣ, фарқият дар нақшаи таълим (барои донишчӯёне, ки аз дигар ихтисос ё дигар муассисаи таҳсилоти олии касбӣ гузаштаанд), баланд бардоштани баҳои миёна (GPA)-и худ то сатҳи меъёри муқарраршуда ташкил карда мешавад.

84. Давомнокии семестри тобистона тибқи тақвими академии ҷараёни таълими ихтисос ва курсҳои алоҳида муайян карда мешавад.

85. Донишчӯёни зайл ҳуқуқи гузаштани сессияи тобистонаро доранд:

-агар аз рӯи натиҷаи рейтинг ба имтиҳони ҷамъбасти роҳ дода нашуда бошанд;

-гурӯҳи донишчӯёни дар банди 86 дарҷёфта, ки дар мӯҳлати муқарраршуда (то 1 моҳ) қарзҳои академии худро насупоридаанд;

-аз имтиҳони ҷамъбасти (вале, на зиёда аз 2 фанни ҳатмӣ) баҳои ғайриқаноатбахш (F) гирифтаанд;

-ифодаи адабии баҳои миёна (GPA)-и онҳо ба меъёри муқарраршуда барои аз курс ба курс гузаронидан паст аст;

-дар мавриди барқароршавӣ, гузариш аз дигар муассисаи таҳсилоти олии касбӣ (ё дигар ихтисос), баргаштан пас аз руҳсатии академӣ.

86. Маркази бақайдгирӣ бо назардошти риояи талаботи зерин ба донишчӯён ҳуқуқи иштирокро дар семестри тобистона медиҳад:

-донишчӯ бояд бе қарзҳои академӣ аз курс ба курс гузаронида шавад;

-гурӯҳи донишчӯён барои ташкили дарс набояд аз 8 нафар кам бошад;

-шумораи фанҳо барои гурӯҳ набояд аз 2 фанни ҳатмӣ ё 3 фанни интихобӣ зиёд бошад.

87.Ба расмиятдарории семестри тобистона бо тартиби зерин сурат мегирад:

-донишчӯ то оғози семестри тобистона ба маркази бақайдгирӣ чиҳати иштирок дар семестри тобистона ариза пешниҳод менамояд;

-мутахассиси маркази бақайдгирӣ дар сурати ҳалли мусбати масъала чадвали дарсии семестри тобистонаро тартиб дода, пас аз пардохти маблағ аз ҷониби донишчӯён, барои тасдиқ ба муовини ректор оид ба корҳои таълим пешниҳод менамояд;

-ташкили семестри тобистона тибқи принципҳои таъмини баҳогузории объективона ба сатҳи дониши донишчӯён амалӣ мегардад.

88.Мутахассисони маркази бақайдгирӣ ва декани факултет барои пардохти саривақтии маблағи таълим дар семестри тобистона ҷавобгӯ мебошанд.

89.Аз рӯи натиҷаҳои семестри тобистона маркази бақайдгирӣ баҳои миёна (GPA)-и донишчӯро аз нав ҳисоб мекунад ва дар ҳолати бомуваффақият супоридани ҳама қарзҳои академӣ фармони аз курс ба курс гузаштани ӯро омода месозад.

11. Тартиби супоридани фарқияти академӣ дар нақшаи таълим

90.Фарқияти академӣ дар нақшаи таълим дар ҳолатҳои зайл пайдо шуда метавонад:

-вобаста ба интиқоли донишчӯ аз дигар муассисаи таҳсилоти олии касбӣ;

-вобаста ба гузариши донишчӯ ба дигар ихтисос;

-вобаста ба баргаштани донишчӯ аз рухсатии академӣ;

-вобаста ба барқароршавии донишчӯ пас аз хориҷшавӣ.

91.Раванди супоридани фарқияти академӣ дар нақшаи таълим иҷрои пай дар пай амалҳои зайлро аз ҷониби донишчӯ тақозо мекунад:

-иштироки пурра ба дарсҳо бо мақсади азхуд намудани фанҳое, ки ҳамчун фарқият омӯхта мешаванд;

-иҷрои супоришҳои кори мустақилона бо роҳбарии омӯзгор ва санҷишҳои рейтингӣ;

-супоридани имтиҳони ҷамъбасти бо мақсади аз худ намудани кредитҳои дар нақшаи таълим дарҷёфта.

92.Давомнокии супоридани фарқиятҳо аз нақшаи таълим як даври академӣ (семестр) муқаррар карда мешавад.

93.Мутахассиси маркази бақайдгирӣ дар асоси аризаи донишчӯ чунин амалҳоро иҷро мекунад:

-номгӯи фанҳоро, ки фарқиятро аз нақшаи таълим ташкил медиҳанд, муайян менамояд;

-муҳлати супоридани фарқиятро аз нақшаи таълим муқаррар мекунад;

-устодонеро, ки барои гузаштани дарсҳо ва қабули фарқият ҷалб мешаванд, муқаррар менамояд.

12. Тартиби гузаштани таҷрибаомӯзӣ

94. Таҷрибаомӯзии касбӣ (таълимӣ ва истеҳсолӣ) мувофиқи нақшаи кории таълимии ихтисосҳо ва барномаҳои таҷрибаомӯзии тасдиқшуда, гузаронида мешавад.

95. Таҷрибаомӯзии таълимӣ ва истеҳсолӣ берун аз доираи кредитҳое, ки барои омӯзиши назариявӣ муқаррар шудаанд, гузаронида шуда, барои ҳамаи донишҷӯён ҳатмӣ мебошад.

96. Таҷрибаомӯзии истеҳсолӣ ва омӯзгорӣ дар корхонаҳо, ташкилотҳо, пажӯҳишгоҳҳои илмӣ-тадқиқотӣ, муассисаҳои соҳаи маориф, вазорату идораҳо, ки ҳамчун базаи таҷрибаомӯзӣ бо муассисаи таҳсилоти олии касбӣ шартномаҳо ба имзо расонидаанд, гузаронида мешаванд.

97. Таҷрибаомӯзӣ бо фанҳои таълимии ҳатмӣ мақоми баробарро соҳиб буда, ҷузъи асосии муайянкунандаи маҳрук(траектория)-и таҳсилоти донишҷӯ мебошад.

98. Таҷрибаомӯзӣ ба нақшаи таълими фардии донишҷӯ дар сурате ворид карда мешавад, ки агар ӯ ҳадди ақали фанҳои базавии назариявӣ барои иҷрои барномаи таҷрибаомӯзӣ зарурро азхуд карда бошад.

99. Мехнатталабии ҳамагуна шаклҳои таҷрибаомӯзӣ бо кредит-соатҳо ифода меёбанд. Натиҷаи таҷрибаомӯзӣ ба монанди фанҳои таълимӣ тибқи низоми ҳолдиҳӣ-рейтингӣ баҳогузорӣ шуда, дар мавриди муайян намудани баҳои миёна (GPA)-и донишҷӯ ба ҳисоб гирифта мешавад.

100. Кафедраи таҳассусӣ дар якҷоягӣ бо бахши таҷрибаомӯзӣ пас аз ба итмом расидани таҷрибаомӯзии истеҳсолӣ бо ҷалби роҳбарони таҷрибаомӯзӣ аз корхонаю ташкилотҳо конференсияи ҷамъбасти ташкил мекунад, ки дар он натиҷаҳои таҷрибаомӯзии донишҷӯён муҳокима гардида, роҳҳои такмили он муайян карда мешаванд.

101. Дар барномаи таҷрибаомӯзӣ пешталабот, яъне номгӯи фанҳои асосии назариявӣ, ки пеш аз таҷрибаомӯзӣ донишҷӯ бояд онҳоро азхуд карда бошад, дарҷ меёбад.

102. Барномаи таҷрибаомӯзӣ аз ҷониби кафедраи таҳассусӣ бо назардошти хусусиятҳои фаъолияти объектҳои таҷрибаомӯзӣ таҳия гардида, ба донишҷӯён пеш аз оғози таҷрибаомӯзӣ тақсим карда мешавад.

103. Донишҷӯ дар давраи таҷрибаомӯзӣ ҳуқуқ дорад аз иҷрои корҳои, ки дар барномаи таҷрибаомӯзӣ пешбинӣ нашудааст ва ба камолоти касбии ӯ кӯмаке намерасонад, даст кашад.

104.Баҳогузурӣ ба натиҷаи таҷрибаомӯзӣ аз ҷониби комиссияе, ки мудирӣ кафедраи тахассусӣ таъйин намудааст, амалӣ мегардад. Ба комиссия барномаи таҷрибаомӯзӣ, рӯзнома, ҳисобот оид ба таҷрибаомӯзӣ ва тақризи пешниҳод карда мешаванд.

105.Натиҷаи ҳимояи ҳисоботи таҷрибаомӯзӣ дар варақаи имтиҳонӣ ва транскрипти донишҷӯ дарҷ меёбад.

13. Тартиби хориҷ, барқароркунӣ ва гузариши донишҷӯён дар шароити низоми кредитии таҳсилот

106.Донишҷӯёне, ки аз рӯи натиҷаҳои сессия аз 3 фанни ҳатмӣ ё зиёда аз он қарзҳои академӣ доранд, аз муассисаи таҳсилоти олии касбӣ хориҷ карда мешаванд.

107.Донишҷӯён аз муассисаи таҳсилоти олии касбӣ бо хоҳиши худ ё вазъи саломатӣ ва ё дар сурати риоя накардани Оиннома ва тартиботи дохилӣ хориҷ карда мешаванд.

108.Донишҷӯ дар сурати аз як фанни ҳатмии барои ихтисоси ӯ зарурӣ 3 маротиба баҳои ғайриқаноатбахш гирифта бошад, бе ҳуқуқи ба ин ихтисос барқароршавӣ хориҷ карда мешавад. Дар ин ҳолат ӯ ҳуқуқ дорад, ки ба дигар ихтисос (ё муассисаи таҳсилоти олии касбӣ) – е, ки ин фан зарурӣ ҳисоб намешавад, барқарор шавад. Тартиби барқарор ва интиқол дар ин маврид танҳо бо иҷозати Вазорати маориф амалӣ мегардад.

109.Аз курс ба курс гузаронидани донишҷӯён дар асоси ифодаи адабии баҳои миёнаи соҳибгаштаи онҳо (GPA) амалӣ мегардад. Донишҷӯёне, ки баҳои миёнаи муқарраршударо ба даст наовардаанд, такроран дар курсашон монанда мешаванд. Яъне, донишҷӯ метавонад дар курси муайян якчанд маротиба такроран таҳсил намояд.

110.Донишҷӯ новобаста аз гузаштани мӯҳлат пас аз хориҷшавӣ пеш аз оғози даври академӣ (семестр) ҳуқуқи барқароршавӣ дорад. Шартҳои ҳатмии гум накардани ҳуқуқи барқароршавӣ ба итмом расонидани як даври академӣ мебошад. Миқдори кредитҳои, ки донишҷӯ то давраи хориҷшавӣ соҳиб гаштааст, пурра ба инобат гирифта мешавад. Донишҷӯе, ки хориҷ шудааст, метавонад ба ихтисос ва курси дилхоҳ барқарор шавад, дар сурате, ки пешталаботи барои ин курс ё ихтисос муқарраршуда дар транскрипти ӯ дарҷ ёфта бошанд;

111.Барқароркунии донишҷӯ ҳадди ақал на камтар аз як моҳ то оғози даври академӣ сурат мегирад. Роҳбарияти муассисаи таҳсилоти олии касбӣ қарорро оид ба барқароршавии донишҷӯ бояд 2-3 ҳафта пеш аз оғози дарсҳо қабул намояд, то ӯ имконият дошта бошад ба фанҳои номнавис шуда, нақшаи таълими фардии худро тартиб диҳад.

112.Дар мавриди барқароршавӣ ба ин ё он курс ё ихтисос фарқияти нақшаи таълим набояд аз 7 фан, аз он ҷумла 2-3 фанни ҳатмӣ зиёд бошад. Муассисаи таҳсилоти олии касбӣ дар муайян намудани фарқият аз фанҳои интихобӣ мустақил аст. Мӯҳлати супоридани фарқият на

камтар аз як даври академӣ (бо назардошти семестри тобистона) бояд муқаррар карда шавад;

113.Тартиби барқароршавӣ:

113.1.Донишҷӯ ба номи ректори муассисаи таҳсилоти олии касбӣ оид ба барқароршавӣ ариза пешниҳод менамояд. Ба ариза транскрипти донишҷӯ замима мегардад;

113.2.Декани факулта дар асоси транскрипт курси таҳсил ва фарқиятро муайян мекунад;

113.3.Дар асоси имзои декан маркази бақайдгирӣ мӯҳлати супоридани фарқиятро муқаррар менамояд;

113.4.Дар асоси имзои декан, бақайдгиранда ва муовини ректор оид ба корҳои таълим ректори муассисаи таҳсилоти олии касбӣ фармонро ба имзо мерасонад.

115.Тартиби гузаронидани донишҷӯ аз як муассисаи таҳсилоти олии касбӣ ба дигар муассисаи таҳсилоти олии касбӣ:

115.1.Донишҷӯ ба номи ректори муассисаи таҳсилоти олии касбие, ки ӯ ба он ҷо гузаштан мехоҳад, ариза пешниҳод менамояд. Ба ариза транскрипт (ё дафтарчаи имтиҳонӣ) бо имзо ва мӯҳри декани факултет, ки донишҷӯ пеш дар он ҷо таҳсил мекард, замима мегардад;

115.2.Декани факултети муассисаи таҳсилоти олии касбии қабулқунанда курси таҳсил ва фарқиятро муайян мекунад;

115.3.Дар асоси имзои декан комиссияи экспертии назди қисми таълим мӯҳлати супоридани фарқиятро муқаррар менамояд;

115.4.Дар асоси имзои декан, бақайдгиранда, муовини ректор оид ба корҳои таълим ректори муассисаи таҳсилоти олии касбии қабулқунанда фармонро оид ба интиқоли донишҷӯ ба имзо мерасонад;

115.5.Дар мӯҳлати 3 рӯз пас аз фармон ба муассисаи таҳсилоти олии касбие, ки донишҷӯ пеш дар он ҷо таҳсил мекард, оид ба интиқоли парвандаи шахсии донишҷӯ дархост фиристода мешавад;

115.6.Ректори муассисаи таҳсилоти олии касбие, ки донишҷӯ пеш аз интиқол дар он ҷо таҳсил мекард, ӯҳдадор аст дар муддати 3 рӯз пас аз гирифтани дархост тавассути почта парвандаи шахсии донишҷӯро интиқол диҳад.

116.Тартиби интиқоли донишҷӯён дар дохили муассисаи таълимӣ:

116.1.Интиқоли донишҷӯ аз як шакли таҳсил ба дигар шакли таҳсил ё аз як ихтисос ба ихтисоси дигар баъди пардохти маблағи таҳсил сурат мегирад.

116.2.Донишҷӯ ба номи ректор оид ба гузариш ариза месупорад. Ба ариза транскрипти донишҷӯ (ё нусхаи дафтарчаи имтиҳонӣ) бо имзо ва мӯҳри декани факултет замима мегардад;

116.3.Декани факултете, ки донишҷӯ ба он ҷо интиқол мешавад, курс ва фарқиятро аз нақшаи таълим муайян мекунад;

116.4.Дар асоси имзои декани факултет комиссияи экспертии назди қисми таълим мӯҳлати супоридани фарқиятро муқаррар менамояд;

116.5.Дар асоси имзои декани факултети қабулқунанда, бақайдгиранда ва муовини ректор оид ба корҳои таълим ректор

фармони гузаронидани донишчӯро аз як ихтисос (шакл) ба ихтисос (шакл)-и дигари таҳсил ба имзо мерасонад.

117. Донишчӯе, ки тибқи бучети давлатӣ таҳсил мекунад, ҳуқуқ дорад дар асоси озмун ба ҷои холии ихтисоси аз ҳисоби бучети давлатӣ маблағгузоришаванда интиқол шавад. Дар ин сурат ӯ бояд тамоми давраи гузаштаи таҳсилро дар муассисаи таҳсилоти олии касбӣ бо баҳои «А» ва «В» ҷамъбаст карда бошад.

14. Фаъолияти маркази бақайдгирӣ

118. Маркази бақайдгирӣ-ҳадамотест, ки тамоми таърихи дастовардҳои донишчӯёнро дар давраи таҳсил ба қайд мегирад ва барои таҳлил ва чорабинӣ ба деканати факултет пешниҳод менамояд.

119. Самтҳои асосии фаъолияти маркази бақайдгирӣ иборат аст аз:

-омода намудани намунаҳо (шаклҳо)-и гуногуни ҳуҷҷатҳо барои бақайдгирии донишчӯён ва омӯзгорон мувофиқи нақшаҳои корӣ ва фардии таълим;

-ташкили бақайдгирии ҳамасола ва рамзгузори донишчӯён ҷиҳати омӯзиши фанҳои ҳатмӣ ва интихобӣ, бо кӯмаки эдвайзерҳо инчунин омӯзгорони дарсдиҳанда;

-таҳия ва назорати риояи тақвими академӣ;

-ташкил ва назорати татбиқи низоми ҳолдиҳӣ-рейтингӣ дар ҷараёни таълим ва сессияҳои имтиҳонӣ;

-ташаққули гурӯҳҳои академӣ ва ҷуфтҳои лексионӣ аз рӯи натиҷаҳои бақайдгирӣ ва интихоби фанҳо;

-назорати раванди имтиҳони ҷорӣ, фосилавӣ ва ҷамъбасти;

-таъмини донишчӯён бо ҳуҷҷатҳои зарурии меъёрии ҳуқуқӣ;

-омодасозии варақаҳои шахсии таълимии донишчӯён;

-ҷамъбасти натиҷаҳои имтиҳони фосилавӣ ва ҷамъбасти, муайян намудани рейтингҳои донишчӯён ва пешниҳоди он ба деканҳои факултетҳои мувофиқ барои таҳлил ва чораандешӣ;

-дар ҷамъбасти ҳар як семестр муайян намудани баҳои миёна (GPA)-и соҳибгаштаи ҳар як донишчӯ ва мувофиқати он ба меъёри муқарраршуда;

-ба деканати факултетҳо ва сардори қисми таълим барои таҳлил ва чораандешӣ пешниҳод намудани рӯйхати донишчӯёне, ки аз фанҳои алоҳида баҳои F гирифтанд ё GPA-и онҳо аз меъёри муқарраршуда паст аст;

-ташкили семестри тобистона ва ҷамъбасти натиҷаҳои он;

-тартибдиҳӣ ва ба расмият даровардани транскрипт (маълумотно-май академӣ, замимаи диплом) барои ҳар як донишчӯ;

-ба расмиятдарории нақшаҳои таълимии фардии донишчӯён ва ворид намудани тағйирот ба онҳо дар мӯҳлатҳои муқарраршуда;

-омодасозии фармон оид ба роҳ додани донишчӯён ба сессияи имтиҳонӣ дар асоси натиҷаҳои санҷишҳои рейтингӣ;

-таҳияи лоиҳаи фармон чиҳати аз курс ба курс гузаронидани донишчӯён дар асоси натиҷаҳои сессияҳои имтиҳонӣ ва сатҳи (GPA)-и онҳо.

120.Маркази бақайдгирӣ вобаста ба ҷойгиршавии факултетҳо метавонад ба таври муттамарказ ҳамчун сохтори таркибии қисми таълим, ё ҳамчун сохтори таркибии факултет таъсис дода шавад.

121.Роҳбарии бевоситаи маркази бақайдгириро сардори марказ ба ӯҳда дорад, ки бо пешниҳоди қисми таълим ва муовини ректор оид ба корҳои таълим аз ҷониби ректор таъин карда мешавад.

122.Ҳайати кормандони маркази бақайдгирӣ аз сардори марказ ва мутахассисон (бақайдгирандагон) иборат аст.

123.Сардори маркази бақайдгирӣ кори марказро ташкил намуда, барои фаъолияти он пурра ҷавобгӯй аст.

124.Фаъолияти маркази бақайдгирӣ ҳамасола дар Шӯрои олимони муассисаи таҳсилоти олии касбӣ мавриди баррасӣ ва муҳокима қарор дода мешавад.

15.Фаъолияти хадамоти мушовирони академӣ

125.Бо мақсади кӯмак расонидан ба донишчӯён дар интихоби маҳруқ (траектория)-и таҳсилот ва амалӣ гардонидани он дар факултетҳо хадамоти мушовирони академӣ (эдвайзерҳо) ташкил карда мешавад.

126.Хадамоти эдвайзерҳо дар назди деканати факултет ташкил шуда, бевосита ба декани факултет итоат мекунад. Шумораи эдвайзерҳо дар ҷадвали мансабҳо вобаста ба миқдори донишчӯён муайян карда мешавад. Ба як эдвайзер одатан аз 100 то 200 донишчӯ вобаста карда мешавад.

127.Як эдвайзер фаъолияти худро ҳамчун қоида дар доираи на зиёда аз як ё ду ихтисос ташкил намуда, донишчӯёнро аз курси аввал то курси хотимаӣ роҳбаладӣ менамояд.

128.Вазифаи эдвайзерро корманде ишғол карда метавонад, ки таҷрибаи ғанӣ дар муассисаи таҳсилоти олии касбӣ дошта бошад, таркиби нақшаи таълим ва ҷараёни таълими ин гурӯҳи ихтисосҳоро ба хубӣ дарк намояд ва ба донишчӯён чиҳати муайян намудани маҳруқи таҳсилот, ташаккули нақшаи фардии таълим, интихоби фанҳо ва омӯзгорон маслиҳатҳои муфид дода тавонад.

129.Эдвайзер дар мувофиқа бо декани факултет ва муовини ректор оид ба корҳои таълим тибқи фармони ректор ба вазифа таъин ва аз вазифа озод карда мешавад.

130.Муассисаи таҳсилоти олии касбӣ ҳуқуқ дорад дар ҷадвали мансабҳо вазифаи эдвайзерро ҳамчун вазифаи иловагӣ ба фаъолияти асосии устод бо муқаррар намудани иловапулӣ дар ҳаҷми 25-35% моҳонаи асосӣ ё ҳамчун вазифаи озод пешбинӣ намояд. Дар ҳолати 2-юм музди кори эдвайзер дар сатҳи на камтар аз музди кори миёнаи омӯзгорони факултет муқаррар карда мешавад.

131.Эдвайзер чунин вазифаҳоро иҷро мекунад:

-манфиати донишчӯро дар муассисаи таҳсилоти олии касбӣ мувофиқи қонунҳои амалкунанда ҳимоя мекунад;

-тамоми маводи ахборотии заруриро оид ба чараҳои таълим барои донишчӯён омода намуда, онҳоро дар тахтаи эълонҳо ва сайти муассисаи таҳсилоти олии касбӣ ҷойгир менамояд;

-бо мақсади ба таври ратсионалӣ тартиб додани нақшаҳои таълими фардӣ бо донишчӯён мусоҳибаҳои гуруҳӣ ва фардӣ мегузаронад;

-қабули нақшаҳои фардии донишчӯёнро дар мӯҳлати муқарраршуда ташкил намуда, дар тартиб додани нақшаҳои таълими кории таҳассусӣ ширкат меварзад;

-мувофиқи вазифаи ишғолкардааш бояд ҳатман аъзои Шӯрои таълимӣ-методии факултет бошад;

-барои ворид намудани тағйирот дар нақшаҳои таълими фардии донишчӯён дар мӯҳлати муқарраршуда мусоидат менамояд;

-ҳатман дар ҷаласаҳои комиссияи деканат, ки масъалаҳои дарсазхудкунӣ ва мақоми академии донишчӯёнро дида мебароянд, ширкат меварзад;

-таҳияи саривактӣ ва мавҷудияти тамоми маводи методии заруриро доир ба самту ихтисосҳои алоҳида назорат мекунад;

-ичрои қоидаҳои қабули санчишҳои ҷорӣ ва фосилавино аз ҳама ҷанҳо тафтиш мекунад, дар муайян намудани рейтингии академии донишчӯ, инчунин дар қори комиссияи назоратии назди раёсати муассисаи таҳсилоти олии касбӣ ҳамчун аъзои фаъоли он иштирок менамояд;

-дар давоми соли таҳсил эдвайзер ӯҳдадор аст, ки мунтазам гузаронидани мусоҳибаҳои академиро бо донишчӯён дар нақшаи қори худ пешбинӣ намуда, онро амалӣ гардонад.

132.Эдвайзер ӯҳдадор аст, ки ҳар сол ихтисоси худро доир ба технологияи кредитӣ тақмил диҳад.

16. Ҳуқуқ ва ӯҳдадорихои донишчӯ дар шароити низоми кредитии таҳсилот

133.Дар мавриди тартиб додани нақшаи таълими фардии худ донишчӯ ӯҳдадор аст, ки қоидаҳои дар Низомномаи мазкур дарҷёфтаре қатъиян риоя кунад ва инчунин:

-дар нақшаи фардии худ 100% ҷанҳои ҳатмии банди 10 - умро, ки омӯзиши онҳо ба ин соли таҳсил рост меояд, дарҷ намояд;

-барои омӯзиши ҷанҳои ҳатмӣ ва интиҳобӣ дар ҳаҷми на камтар аз 68-70 кредит дар соли таҳсил номнавис шавад (ғайр аз ҳолате, ки дар банди 135 оварда мешавад).

134.Донишчӯ ҳуқуқ дорад дар соли таҳсил ба шумораи ҷанҳое, ки зиёда аз 68 кредитро ташкил медиҳанд, номнавис шавад. Дар ин ҳолат бо назардошти бомуваффақият иҷро намудани нақшаи таълими фардии худ ӯ метавонад муассисаи таҳсилоти олии касбро пеш аз мӯҳлат ҳатм намояд.

135.Донишчӯ ҳуқуқ дорад, ки мувофиқи имконият ва хоҳиши шахсӣ дар нақшаи таълими фардии солонаи худ миқдори фанҳоро дар ҳаҷми аз 64 кредит камтар дарҷ намояд. Дар ин сурат давомнокии таҳсили ӯ дар муассисаи таҳсилоти олии касбӣ зиёд мешавад.

136.Дар давраи таҳсил донишчӯ ӯҳдадор аст, ки тамоми фанҳоро мувофиқи нақшаи таълими фардии тасдиқшуда аз худ намояд.

17. Пардохти маблағи таҳсил

137.Андозаи маблағи таҳсил, ки ба ҳар як донишчӯ рост меояд, дар асоси харҷномаи хароҷоти муассисаи таҳсилоти олии касбӣ муайян карда мешавад ва аз арзиши аслии ташкили чараёни таълим дар ихтисосҳои алоҳида вобаста аст. Дар шароити низоми кредитии таҳсилот, инчунин арзиши аслии як кредит низ муайян карда мешавад.

138.Донишчӯёни курси аввал маблағи солонаи таҳсилро пас аз бомуваффақият супоридани имтиҳонҳои қабул то 25 август пардохт менамоянд.

139.Донишчӯёни курсҳои болоӣ (2-4) маблағи таҳсили солоноро вобаста ба миқдори кредитҳое, ки дар нақшаҳои таълими фардӣ нишон дода шудаанд, пардохт менамоянд.

140.Дар мавриди аз ин ё он фан баҳои ғайриқаноатбахш гирифтани донишчӯ онро пас аз пардохти маблағи иловагӣ (вобаста ба миқдори кредитҳое, ки барои омӯзиши ин фан чудо шудааст, новобаста аз шакли таҳсили ройгон ва ё ғайриройгон) аз нав омӯхта, имтиҳон месупорад.